

L'ESTIU QUE COMENÇA

RAMON LLULL NARRATIVA

EDITORIAL PLANETA ORGANITZA I ATORGA
EL PREMI DE LES LLETRES CATALANES RAMON LLULL.

AQUESTA OBRA HA OBTINGUT EL PREMI DE LES LLETRES CATALANES
RAMON LLULL 2013, CONCEDIT PEL SEGÜENT JURAT:
LEONELLO BRANDOLINI, CARLES CASAJUANA, PERE GIMFERRER,
GEMMA LIENAS I EMILI ROSALES.

Sílvia Soler

L'estiu que comença

Premi Ramon Llull 2013

© SÍLVIA SOLER, 2013
© EDITORIAL PLANETA, S.A., 2013
DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
PRIMERA EDICIÓ: MARÇ DEL 2013
SEGONA IMPRESSIÓ: MARÇ DEL 2013
DIPÒSIT LEGAL: B. 4.549-2013
ISBN: 978-84-9708-257-0
COMPOSICIÓ: VÍCTOR IGUAL, S. L.
IMPRESSIÓ I ENQUADERNACIÓ: CAYFOSA

L'elaboració d'aquesta novel·la va obtenir una subvenció de la Institució de les Lletres Catalanes per a la creació d'obres literàries l'any 2012.

Queda rigorosament prohibida sense l'autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats

*A la Blanca Soler Guasch
i a la Blanca Duran Soler,
que entre dues en fan cinc:
germana, mare, amiga, neboda, filla.*

LES PANXES DEUEN SEMBLAR DUNES

No hi ha cap mar tan blau com aquest, diu l'Elvira. Les dues noies jeuen a la sorra en aquella hora que la platja sembla que es fongui. Els contorns s'esborren, les veles diminutes tremolen, els núvols de tarda es desplacen lentament.

—Vols dir el Mediterrani?

La Roser s'incorpora una mica i, sostenint-se en els colzes, mira a banda i banda. Ja no queda pràcticament ningú, només una dona gran amb banyador blau marí que llegeix, asseguda damunt de la franja de sorra més fosca, arran d'onada, i un grup d'adolescents que juguen a pilota i deixen anar petits xisclets, riures que suren.

—No, no —l'Elvira no es mou, asseguda, fent visera amb una mà damunt dels ulls—, no dic el Mediterrani, dic aquest mar, el nostre! —Es deixa caure enrere i tanca els ulls, els braços a sota del clatell.

El seu bocí de mar, aquesta cala petita i rodona com una lluna, la platja que els seus ulls han vist des que van començar a mirar. La Roser fa que sí amb el cap i tot d'una deixa anar una rialleta:

—Quin efecte devem fer, si algú ens mira de costat, ajagut com estem nosaltres? Les panxes deuen semblar dunes...

Estan embarassades. Panxes com dunes daurades, rodones, damunt de les tovalloles de colors vius. L'Elvira obre els ulls, s'incorpora i queda asseguda, amb les cames obertes i les mans damunt dels genolls. Es desfà la cua de cavall i una cabellera fosca li cau damunt de les espatlles. Amb un gest ràpid —el gest que ha fet desenes de vegades cada dia durant molts anys—, es torna a recollir el cabell amb una goma. Primer la passa una vegada, una altra i finalment una tercera que lliga el cabell en un recollit desordenat.

—Fem un últim bany? —i ja s'ha alçat, amb penes i treballs, aixecant la pesada càrrega, i ofereix una mà a la seva amiga.

La Roser l'accepta, es deixa estirar, l'Elvira trontolla i perd l'equilibri, xisclen totes dues i aconseguen evitar la caiguda. Riuen, s'espolsen el cul, caminen cap a l'aigua. Les panxes sobresurten immenses, com la proa d'un vaixell, dos perfils amb una corba enorme. L'aigua les acull i les panxes desapareixen momentàniament. Les dues noies salten, enjogassades, s'esquitxen, es capbussen. La dona gran amb banyador blau marí ha deixat de llegir. Reposa el llibre damunt de la falda i les contempla, amb un gran somriure.

—Fem el mort?

El mar és pla, només avancen, de tant en tant, unes onades petites i dolces que es desfan tímidament damunt de la sorra. Les panxes suren com dues boies. La Roser i l'Elvira es deixen gronxar una estona. A l'aigua les criatures no pesen. Se senten ingràvides dins de la seva gravidesa. Quan tornen a la sorra, el sol ja no escalfa tant i les noies s'esgarripen una mica. La Roser s'abriga amb la tovallola groga i l'Elvira s'eixuga la pell, suaument, quan passa per la panxa. S'asseuen i miren el mar.

—És un blau molt blau, tens raó.

Els rostres relaxats, els somriures lleument dibuixats, la mirada perduda fins on es pot perdre. No hi ha res que per torbi la visió.

—Ja falta poquet —diu l'Elvira, amb les dues mans reposant damunt de la panxa.

—A mi un parell de setmanes més —puntualitza la Roser, somrient.

—Aniran junts a la llar d'infants, i a l'escola, i a l'institut. T'ho imagines?

—Si són dues nenes seran molt amigues...

—I si són dos nois també, jugaran al mateix equip!

—I si són nen i nena?

La Roser deixa anar la tovallola i es posa una camisola blanca, es frega els braços, té la pell de gallina. L'Elvira comença a recollir coses i les fica a dins de la bossa: la crema bronzejadora, una ampolla buida d'aigua, la pinta.

—Si són nen i nena s'enamoraran, no?

Riuen i s'aixequen per anar-se'n, però, abans de marxar, encara miren un cop més el mar, estès i tibant com un llençol acabat de posar. Les dues dones joves somriuen sense voler-ho perquè la visió de l'aigua i el cel és plàcida i relaxant. No hi ha ni un núvol que destorbi el blau i les onades arriben a la vora com si ho fessin perquè sí, sense ímpetu ni desig. Ni la Roser ni l'Elvira recorden, en aquest moment, haver vist aquell mateix mar en dies de tempesta. Saben, però ara no ho recorden, que la calma pot esberlar-se en qüestió de minuts i que allà on hi havia silenci i quietud hi pot néixer l'enrenou. Que les onades poden alçar-se amenaçadores i desplomar-se amb una força inclement i que l'horitzó —ara inalterable— pot desdibuixar-se, cobert pel temporal, fins a desaparèixer. Un dia o altre hi haurà tamborinada, i llamps i trons i nuvolades plenes de foscor. Ho saben però no volen saber-ho, perquè avui són joves i estan

plenes d'esperança i les seves panxes arrodoneixen tots els perfils i el mar és pla, i blau, i reposa.

L'Elvira va trencar aigües mentre feia classe de solfeig, amb gran esverament del seu joveníssim alumne, que va veure com regalimava líquid de la banqueta del piano i feia un petit bassal a terra. Era el dia u de juny i encara li faltaven deu dies per sortir de comptes. Va ser un part llarg i dolorós que la va deixar exhausta. El seu fill va néixer amb la pell enrogida pel sofriment i un borrhissol de pèl negre com el carbó. No era un nadó bonic. Ella ho va dir, quan l'hi van posar damunt del pit. Va dir: «Ja es farà guapo», i va somriure al seu home, que encara mantenia la mirada aterrida. Això era el primer dia d'un juny molt càlid, el de l'any 1961.

La Roser la va anar a veure l'endemà al matí. Va empènyer suaument la porta de l'habitació de la clínica i va mirar discretament cap a dins, sense acabar d'entrar. Va ser rebuda amb una gran rialla:

—Només et veig ulls i panxa!

Les dues amigues es van abraçar pel damunt del ventre prominent de la Roser. L'abraçada de l'Elvira era oberta, decidida, generosa. Era una abraçada que parlava i deia: tot anirà bé, no tinguis por, fa mal però no n'hi ha per tant. Després totes dues van contemplar el nadó que dormia pacíficament al bressol. Van seguir amb atenció la seva respiració compassada, van mirar-se i van tornar a mirar el nen.

—D'aquí a uns dies en tindràs un de teu —va dir l'Elvira—. Te'n fas a la idea?

La Roser va moure el cap enèrgicament, fent que no. Com es podia fer a la idea que estava a punt de produir-se un miracle?

El miracle va arribar la nit de Sant Joan. Va ser una nena. Quan l'Elvira la va veure, rosada, rodona, sense cabells, va dir-li al seu fill, que li xuclava el pit amb desfici, que aquella criatura que acabava de néixer i que feia olor de pólvores de talc seria molt probablement la nena que faria de princesa quan ell fes de cavaller, l'adolescent que el distrauria dels estudis, la noia que el miraria amb desig, la dona que el completaria. Abans que els seus homes els aixafessin la guitarra, les dues mares principiants es van avançar: «D'acord, hi ha moltes probabilitats que els nostres plans s'esguerrin. De fet, hi ha una probabilitat entre mil que tot surti com voldríem. D'acord. Però ara, en aquest moment, tot és possible». El nen, tip i adormit, va deixar anar un sospir. La nena, en canvi, s'acabava de despertar i remugava.

A DINS D'UN SOMNI

Va amenaçar pluja durant tot el dia però cap al tard el cel es va anar obrint. Era un mes de juny estranyament inestable, més fred que els anys anteriors. I, en canvi, tothom tenia moltes ganes de revetlla. Seria la primera de la nova època, la que havia començat mesos enrere, la nit del vint de novembre, amb la mort del dictador.

Aquell vespre la temperatura era agradable i pel damunt dels seus caps i dels núvols hi surava un pressentiment poc definit però agosarat, com si haguessin d'esclatar les alegries contingudes des d'aleshores.

Al jardí de casa els Balart s'hi estava bé. Quedava arretrat del vent de garbí i des de les branques més altes de les magnòlies regalimava una olor intensa, una mica dolça, que corroborava l'arribada de l'estiu. Hi havia una taula parada amb tovalles de fil blanques i copes blaves i verdes. Mentre la Roser acabava de posar els coberts, l'Elvira sortia de casa amb una florera de vidre, baixa i de boca ampla, on suraven dues flors d'hortènsia, grosses i rodones com cabdells de llana, d'un blau violat.

—No les he vist enlloc més, aquestes hortènsies tan blaves —va dir la Roser, admirada.

L'Elvira va somriure. Al cap d'una estona, després de sopar, explicaria a la seva amiga el secret de les hortènsies blaves, que aconseguia enterrant bocins de ferro a prop de la planta. Però de moment volia mantenir una mica més el misteri i es va arronsar d'espatlles, com si la blavor de les flors fos una gràcia natural del jardí dels Balart. La taula feia molt de goig: el blau de les hortènsies, la vaixel·la de porcellana blanca. L'Elvira es va disculpar perquè les copes no eren totes de la mateixa cristalleria —unes eren de vidre incolor, amb el peu blau, i les altres, més esveltes, eren de vidre verd—, però la Roser la va convèncer que, d'aquesta manera, la taula era més original i que fins i tot feia bonic.

—Ara hi falta una flor de magnòlia que ens faci bona olor.

El fill de l'Elvira va anar a buscar l'escala de fusta i la va recolzar a la magnòlia. Entre les fulles d'un verd fosc —lluents com si hi acabessin de passar un drap— hi esclataven flors blanques. Va agafar-ne una i l'hi va oferir a la seva mare. L'Elvira la va afegir a les hortènsies blaves.

—Quin blanc i quin blau! —va mormolar, admirada, la Roser.

—Colors mariners —va fer l'Elvira, amb un somriure.

Poc després van arribar els homes i les criatures, que havien anat a comprar les coques i els petards. Durant el sopar van parlar de política, com no podia ser d'una altra manera. En Valentí havia anat la nit abans a Barcelona a un acte polític al Palau Blaugrana. Un míting, en deien. Tots volien saber què havia passat, quines sensacions havia tingut.

—Ets conscient que vas assistir a un esdeveniment històric, no? —La seva dona, la Roser, no dissimulava una certa admiració. Al cap i a la fi, en Valentí era, que sabessin, l'únic de tot Sorral que havia gosat anar-hi.

—Home, no deu ser tant... —feia en Valentí, modest—

però sí, sempre podré dir que vaig anar al primer míting autoritzat i multitudinari de la democràcia! —acabava reconeixent, cofoi. I tot d'una, amb un rampell, va alçar la seva copa—: Vinga, brindem! Per la democràcia!

La Roser, l'Elvira i en Joan van fer xocar les copes i van repetir:

—Per la democràcia!

—I pels quinze anys de la Júlia! —va dir en Valentí mirant la seva filla gran i picant-li l'ullet.

—Per la Júlia! —van repetir tots.

I llavors l'Andreu —el noi Balart— va agafar una copa, s'hi va posar un dit de cava i la va alçar:

—I per l'estiu que comença!

—Per l'estiu que comença! —van dir tots.

La Júlia s'ho mirava tot amb un posat desmenjat. Que pesats, aquests sopars de Sant Joan. I no podia escapar-se'n de cap manera, perquè era el dia del seu aniversari. Començava a impacientar-se: les seves amigues l'esperaven, era la primera vegada que els seus pares la deixaven sortir de nit, la seva primera revetlla de Sant Joan. Però semblava que ningú més tingués cap pressa. Ni el seu pare, fent veure que no es donava importància però donant-se'n per haver anat a un acte polític, ni la seva mare, sempre més pendent de la seva amiga Elvira que..., ni l'Andreu Balart, fent el milhomes i bevent cava, ni els seus estúpids germans petits:

—Vols parar quieta un moment, si us plau? M'has trepitjat!

La Rut i l'Ignasi es barallaven per un tall de coca. Tots dos volien l'únic que no tenia gens de fruita confitada. Semblaven disposats a arribar a les mans.

—Mare, me'n puc anar? He quedat.

—Ara? Però si encara no has bufat les espelmes, filla!

La Roser va anar a buscar el pastís i des de dins de casa va

demanar ajuda: «Júlia, vols venir a buscar més cava?». Es van creuar al porxo: la seva mare sortia amb el pastís —les espelmes encara apagades— i ella entrava a la cuina dels Balart. Va agafar una ampolla de la nevera i, abans de tornar a sortir, va treure el cap un moment a la gran sala d'estar de la casa. Era la peça que més li agradava, tan ampla i quadrada, amb els finestrals coronats amb vidres modernistes que dibuixaven una garlanda de flors, la gran taula ovalada de fusta noble, les cadires entapissades amb aquell vellut tan suau... I, enmig del sostre, la sumptuosa aranya de cristall, que era la debilitat de la Júlia. Des de petita s'hi quedava embadalida quan la llum que entrava a la sala feia titil·lar les llàgrimes de vidre. Aquella nit de Sant Joan, tot i que el sopar era a fora al jardí, la gran aranya estava encesa i resplendia.

—T'agrada, eh?

Es va girar amb un petit ensurt. Havia reconegut la veu de l'Andreu i li feia una mica de ràbia que l'hagués enxampat contemplant el llampurneig de l'aranya, com quan era petita.

—M'encanta.

No podia amagar-ho, el noi Balart li coneixia el secret. Li va donar l'ampolla de cava, allargant el braç prim i bronzejat. Ell la va agafar amb cura, com si fos un nadó i es disposés a bressolar-la. La Júlia va pensar que, sense proposar-s'ho, l'Andreu sempre tenia un posat tendre. «Serà un bon pare»: el pensament la va irritar com un mosquit dels que passen arran de l'orella a la nit.

La seva mare la tornava a cridar des del jardí. La Júlia i l'Andreu van sortir i ella va bufar les espelmes. Les veus s'alçaven per damunt dels esclats constants dels petards. De tant en tant, el cel s'omplia de palmeres daurades.

—No em fa cap gràcia que surtis ara, tan tard... —La Roser ho va dir mentre recordava la mateixa nit de feia quinze

anys i aquell pressentiment fugaç d'angoixa quan li van posar la nena damunt del pit.

La veu de l'Elvira va arribar com una clariana quan amenaça tempesta:

—No pateïxis, Roser, que l'Andreu diu que també vol sortir, així que la pot acompanyar, oi, fill?

Però l'Andreu havia posat cara de pànic, i la Júlia també.

—La veritat és que jo també he quedat amb els meus amics i...

L'Elvira, però, no es rendia fàcilment. Amb el somriure impertèrrit, va insistir:

—Però això no serà cap problema... Al cap i a la fi, tots dos deuen anar allà mateix, oi, Júlia? Oi que aneu al Casino?

La Júlia va fer que sí amb el cap. L'Andreu va arronsar les espatlles.

—Va, vinga, aneu i torneu tots dos junts. Abans de la una, eh? I... feu bondat!

Els dos adolescents van decidir que la millor opció era no portar la contrària. El que volien era sortir de casa. La Júlia va agafar una rebeca blanca perquè duia un vestit de tirants i començava a refrescar. L'Andreu s'apartava el cabell del front amb un moviment nerviós mentre l'esperava.

—Anem? —va preguntar, amb un deix d'impaciència.

La noia el va mirar de dalt a baix i va acostar-se als seus pares, amb parsimònia, per fer-los un petó. Duia un vestit estampat amb tons lilosos —rosa pàl·lid, malva, blau-lila— que li il·luminava la pell bronzejada. La cabellera li queia damunt de les espatlles, abundosa i ondulada. L'Andreu —gairbé un pam més alt, amb un coll llarg on ballava la nou amunt i avall— bufava dissimuladament per mirar de controlar la seva paciència. Es va posar al costat de la Júlia, molt a prop, pressionant-la perquè la noia enfilés d'una vegada el camí de sortida.

—Feu molt de goig, eh? —deia l'Elvira, després d'un glop de cava.

—Sí que estan guapos... —La Roser picava l'ullet a la seva amiga—. Fan bona parella.

La Júlia, que encara estava inclinada besant el seu pare a la galta, va incorporar-se bruscament.

—No comenceu, eh?

Van marxar i el jardí va quedar uns instants en silenci. De seguida els dos petits van reclamar els homes per anar a tirar petards al davant de casa.

—Seny! No us feu mal!

—Aneu amb compte, eh?

Les dues dones es van quedar assegudes a taula, fumant i bevent un xampany que ja no era gaire fred. La conversa va començar per qualsevol lloc i va circular sense aturar-se, ara un revolt i un altre, ara una recta, com un cotxe acabat d'estrenar, fàcil de conduir, que avança gairebé sense soroll, el volant girant amb suavitat, les finestres abaixades deixant que l'aire nocturn acaroni els rostres.

Els Balart i els Reig passaven junts la nit de Sant Joan des d'aquell any que va néixer la Júlia i van brindar a la mateixa habitació de l'hospital. L'any següent, l'Elvira els va convidar a sopar al jardí de casa seva: per celebrar l'aniversari de la nena i el sant d'en Joan. I així un any rere l'altre. Les dones eren amigues des de petites i els homes, que es coneixien del poble però mai no havien intimat, es van avenir prou per consolidar la bona harmonia entre les dues famílies. L'amistat es va tornar íntima i els dos matrimonis solien sortir a sopar i un cop l'any marxaven junts de viatge. A Sorral, és clar, tothom hi deia la seva: alguns trobaven que els Reig ho feien per interès, per poder disfrutar els estius d'aquella casa

dels Balart amb el seu jardí esplèndid, d'altres trobaven que eren els Balart que buscaven l'amistat dels Reig, molt més alegres i sociables que no pas ells, que es morien d'avorriment en aquella casa enorme però trista. La majoria pronosticaven que la bona harmonia entre les dues famílies no duraria, amb aquella estranya però tan habitual tendència de la gent d'augurar —o desitjar?— que les coses que van bé acabïn espatllant-se. A Sorral, com a tots els pobles petits, tothom es coneixia i tothom tenia opinió —i l'expressava— sobre tothom.

I la veritat és que, com sol passar, les enraonies del poble tenien una part de raó, tot i que minúscula. Els protagonistes no ho havien buscat, però era innegable que els estius dels Reig, amb tres fills i una casa de noranta metres quadrats, transcorrien amb més comoditat gràcies a les freqüents visites a la casa de la platja dels Balart. Dinars al jardí i migdiada, sopars a la fresca o jocs a l'aire lliure en aquell jardí que tot el poble de Sorral envejava des de fora les tanques.

I també, cal dir-ho, hi havia una base certa en el comentari malèvol sobre el caràcter apagat del matrimoni Balart. A Sorral tothom ho sabia: en Joan Balart era un home extremament reservat que passava períodes de veritable malenconia. La seva dona, l'Elvira Saus, era una artista, amb tot el que això comportava. La seva prioritat absoluta era la música, i fins i tot el seu marit, el seu fill i la Casa Balart quedaven en segon terme. Havent dinat, tothom ho sabia, l'Elvira s'asseia al piano i passava dues hores —de vegades tres— tocant. No era estrany, a Sorral, que alguna tarda d'estiu es concentrassin algunes persones al passeig dels Plàtans, davant del mur de la finca, per escoltar les interpretacions de l'Elvira. Les melodies s'esmunyien entre els porticons dels finestrals oberts i aixecaven el vol, planant damunt

dels caps dels devots admiradors. La meitat dels nens del poble havien après solfeig i quatre nocions de piano amb l'Elvira Saus, i aquests infants creixien sabent que en aquella casa de la platja hi vivia un talent extraordinari. I quan aquells infants ja eren adults, fàcilment intuïen que aquell talent se sentia, potser no sempre, però sí en ocasions, malbaratat, entre les seves classes particulars i els recitals de Nadal al Casino, just abans que comencessin *Els Pastorets*.

Tot i això, a Sorrala ningú no havia posat mai en dubte l'amor entre l'Elvira Saus i en Joan Balart perquè, com deia l'Emília de l'estanc, les mirades no enganyen. Ella mirava en Joan amb una guspira que encenia els ulls afligits d'aquell home jove que sempre havia semblat gran. I ell mirava l'Elvira amb autèntica devoció, així que no hi havia lloc per als dubtes: els Balart s'estimaven.

D'aquell amor n'havia sortit clarament afavorida la Casa Balart, que abans era senyorial, però trista, i ara, gràcies a la mà de l'Elvira, feia un goig que enamorava. L'imponent casalot modernista havia estat durant un parell de generacions la residència d'estiueig de la família Balart, que venia des de Barcelona a començament de juny i s'estava a Sorrala fins a mitjan setembre. Quan va morir el vell senyor Balart, la vídua va renunciar als seus estius a vora mar perquè no es veia amb cor, deia, de recordar escenes viscudes en aquella casa amb el seu estimat Joan-Enric. El seu fill gran, en Joan, va decidir instal·lar-s'hi i obrir a Sorrala la seva consulta de pediatria. Tot i el seu caràcter reservat, el metge novell es va guanyar de seguida la confiança de la gent del poble. Un any després es casava amb la jove Elvira Saus, la filla del carter. I l'Elvira va entrar a la Casa Balart com una garbinada i va obrir les finestres que havien estat sempre tancades, va encendre llums, va buidar estances fent-les més espaioses, va omplir els racons de flors acabades de tallar, va cuinar arròs

i bullabessa, fent circular per la casa flaires delicioses, i va convidar amics que feien sentir les seves veus a tot el jardí.

També hauria volgut emplenar la casa de criatures, però després del naixement de l'Andreu ja no va tornar a quedar-se embarassada i aquest desig frustrat va tornar a entristir durant un temps la casa de la platja.

Potser per això, deien al poble, l'Elvira convidava sovint els Reig a casa seva, per Sant Joan, per Nadal, per l'aniversari d'un o el sant de l'altre. Qualsevol excusa era bona per passar una estona amb la Roser i el seu home, que eren divertits i amables, i que tenien tres fills que omplien la casa de cridòries infantils.

I aquell any del final de la dictadura van celebrar els quinze anys de la Júlia, i el sant d'en Joan Balart, i l'arribada de nous temps, i la seva ja llarga i consolidada amistat. Per fer temps fins a la una, l'hora límit de tornada pactada amb els dos adolescents, els dos matrimonis van traduir en paraules les esperances que s'obrien al país i les pors que hi reptaven per sota. Van tornar a alçar les copes i van brindar pel futur, el seu i el dels seus fills, i una de les dues dones —tant se val quina— va recuperar fugaçment la visió optimista i plàcida de la platja d'aquell mes de juny de quinze anys enrere.

Encara se sentien els espetecs dels petards i la crepitació d'alguna traca llunyana, però el soroll s'anava espaiant cada vegada més i la nit recuperava espais de silenci.

Quan van arribar la Júlia i l'Andreu, els petits dels Reig s'havien adormit, cargolats a les gandules de lona. Els dos homes van carregar-los a coll per portar-los al llit. Van travessar els carrers de Santa Cecília i l'Almirall Renom i van arribar a la plaça del Sol, a casa dels Reig, sense que els menuts s'haguessin despertat. Eren dos quarts tocats de dues.

En Joan Balart va tornar cap a casa seva pensarós, trepitjant retalls de serpentines brutes, gots de plàstic aixafats, bocins de cartró que s'havien disseminat amb l'esclat d'algun coet. Va aturar-se davant de la tanca del jardí de casa seva. A la porta de ferro forjat hi havia una gran B encerclada en un oval. Va passar-hi distretament la mà pel damunt i va notar el relleu als capcirons dels dits. Va mirar a dins per comprovar si la seva dona li havia fet cas i havia deixat per l'endemà la feina de recollir. Va quedar sorprès: en contra del seu costum, l'Elvira se n'havia anat a dormir deixant la taula mig parada. Les tovallles de fil blanques havien perdut el seu aspecte impecable i havien relliscat cap a un costat. Penjaven fins a tocar a terra. Damunt hi quedaven quatre copes de cava, els tovallons rebregats i el cendrer que encara fumejava. Va decidir no entrar i va continuar caminant, a poc a poc, cap a la platja. Quan va arribar-hi i l'olor de salnitre li va fer obrir els narius, es va sentir satisfet d'haver pres la decisió. Moltes nits, quan no podia dormir, pensava a vestir-se i sortir a caminar per la platja, però mai no ho feia, tot i tenir-la tan a prop. Amb quatre passes s'havia plantat davant del mar. El sentia, més que no pas veure'l, perquè la il·luminació pública de Sorral era clarament insuficient i només tres fanals interrompien la foscor amb una llum minsa i apagada. Des d'allà on era intuïa el dibuix de la costa, amb les tres cales que pertanyien al terme municipal.

Allà mateix, davant dels seus peus palplantats al mig del passeig, hi havia la Cala Petita. Era la preferida de l'Elvira, perquè quedava arrecerada del vent de llevant. Ell, en canvi, no solia visitar-la per la incomoditat de les pedres. En Joan tenia la pell de les plantes dels peus molt fina, com la d'un nadó, i molt sensible —herència de la família materna. Per a ell era un suplici caminar pel damunt de les pedres de la Cala Petita, encara que ho fes, naturalment, amb les sandàlies po-

sades. Ell preferia la cala que quedava més al nord, encara que fos la més allunyada de casa seva. En deien la Cala Mitjana i era de sorra, com ha de ser. La tercera cala, que quedava entre la Petita i la Mitjana, era la més gran i al poble en deien, senzillament, la Platja, perquè era la més freqüentada.

Va mirar a banda i banda i una esgarrifança li va néixer al clatell i li va relliscar per la columna. Encara que la temperatura havia baixat, no estava segur que l'esgarrifança estigués provocada pel fred. Potser era la foscor, o la remor propera de les onades, o aquella llumeta vacil·lant enmig de la negror del mar o, simplement, la solitud.

Inconscientment, va fer quatre passes per acostar-se al fanal. Tot i que feia una llum pàl·lida, trencava una mica la nit i feia companyia. Mentre s'hi acostava va pensar que a la seva vida també hi havia una il·luminació deficient, com a Sorral. A dins seu hi guanyaven les tenebres i només l'Elvira aconseguia esquinçar-les i fer-hi una mica de claror. Suficient perquè ell pogués veure les raons que podien encendre la resta de fanals: el seu fill Andreu, la comoditat de la casa de la platja, les vetllades amb els Reig. Si la seva dona no hi projectés un feix de llum blanca al damunt, en Joan no s'hi veuria. Tot i així, de vegades la claror de l'Elvira no era prou intensa i ell es mantenia a les fosques, ignorant-ho tot: la casa, els amics, el nano. Solia haver-hi períodes d'aquests amb l'arribada del bon temps i, de vegades, a la tardor. Cada any li semblava que la malenconia havia arribat per quedar-se, però l'Elvira l'agafava de la mà i, amb tenacitat, aconseguia arrossegar-lo cap enfora, allà on hi havia llum i escalfor.

Un esquitx d'aigua salada el va desensopir de sobte. Va eixugar-se el rostre, va fer una inspiració fonda i va començar a caminar cap a casa.

L'endemà, a casa dels Reig, mare i filla esmorzaven a la cuina, deixant-se amanyagar pel sol de primera hora. La Júlia escampava la mantega damunt d'una torrada com si aquest gest li requerís un gran esforç.

—Fas ulls de son. —La seva mare li apartava els cabells del front i ella mig rebutjava el gest, obrint els ulls com si fos una sorpresa i un fet inexplicable, inexcusable, que la seva mare li pentinés, amb gest afectuós, el serrell de rínxols foscos.

Mentre la seva filla amagava la mirada darrere d'una tassa enorme de colors vius, la Roser va fer el que fan les mares l'endemà d'una revetlla de Sant Joan.

—Què? Us vau divertir, ahir a la nit?

I la Júlia va recordar l'aspecte feréstec de la plaça de la Vila il·luminada per una gran foguera a l'entorn de la qual les criatures saltaven i xisclaven, i el jardí del Casino, amb fils que penjaven d'un arbre a un altre, plens de bombetes grogues, i aquells músics clenxinats que tocaven cançons antigues del Dúo Dinámico:

—T'ho pots creure? Com si en Franco no s'hagués mort i encara estiguéssim igual, *quince años tiene mi amor* i tota la pesca, i tothom protestant i demanant si podien tocar alguna cosa d'Abba o de Boney M, però no se'n sabien cap, i al final, entre xiulets, van dir que estaven assajant dos èxits del moment, però que encara no els feien gaire bé, i que eren lentes...

—Quines eren? —va preguntar la mare. I la filla la va mirar amb condescendència: per què ho vol saber si segur que no les coneix?

—«Year of the cat», de l'Al Stewart, i «If you leave me now», de Chicago.

—Les vas ballar?

La Júlia es va gratar el coll. Va fer un glop de suc de taronja.

—Ai, mare! —va protestar, però va fer que sí amb el cap. I va aclarir—: Sí, vaig ballar-les totes dues, però, abans que m'ho preguntis, cap amb l'Andreu.

La mare va tornar a intentar la carícia als cabells, però es va aturar a mig camí:

—Fem broma, Júlia, no cal que et posis així.

La noia va alçar la mirada, aquells ulls ametllats i foscos que la seva mare buscava cada dia per reconciliar-se amb el món, i va dir, seca:

—Doncs és una broma que ja cansa.

—D'acord, doncs la deixarem córrer... Véns a la platja amb mi?

Mare i filla van deixar la resta de la família dormint, van agafar tovalloles i se'n van anar de casa procurant no fer soroll. Se'ls escapava el riure com si estiguessin fent una entremaliadura. La platja encara era buida —matí de Sant Joan, tothom dormia— i encara hi havia restes de petards escampades a la sorra. L'aigua era blava i plana i fresca. Van nedar i van ajeure's allà on les onades es desfan. Van xerrar de tot i de res, de qualsevol cosa i, sense saber com, la Júlia va acabar parlant de l'Andreu i d'aquesta broma eterna que ja no li feia gràcia.

—L'Andreu em cau bé, som amics, anem amb la mateixa colla... però no m'ha agradat mai.

La seva mare somreia i la tranquil·litzava:

—Ja ho sé, dona. Només fem broma, l'Elvira i jo! La vam començar a fer un dia aquí, a la platja, quan estàvem embarrassades. Però mai he pensat seriosament si l'Andreu t'agrada o no, de veritat...

—És simpàtic, ja t'ho he dit, però no m'agrada. Només... saps què? Una vegada, quan érem petits, vaig somiar que m'agrada. Però quan em vaig despertar ja no m'agrada, m'entens?

La Roser va fer que sí amb el cap i va notar un pessigolleig a l'estómac. Però va fer veure que no passava res.

—L'hi vaig explicar. Només teníem vuit o nou anys i aquell matí, a l'hora del pati, li vaig dir que vingués al racó i li vaig explicar que havia somiat en ell. Me n'he penedit sempre.

—Per què? Què va dir, l'Andreu?

—Aquell dia no va dir res. De veritat! Ni una paraula! Jo li vaig dir: «Aquesta nit t'he somiat», i ell va fer un gest amb la boca, com de «i a mi què», i ja està. Però al cap d'uns dies em va preguntar si l'havia tornat a somiar. I em va demanar que ho intentés, perquè ell intentaria somiar en mi i potser ens trobaríem a dins d'un somni. És un experiment, va dir, fent-se el setciències. I a partir d'aleshores es va tornar molt pesat i cada dia em preguntava «m'has somiat?, m'has somiat?».

La Júlia es va gratar el braç esquerre, on la sal hi havia quedat dipositada i s'hi veia un polsim blanc que dibuixava unes illes.

—I ho vau aconseguir? Us vau trobar a dins d'un somni?
—va preguntar la Roser.

—Però què dius?! Això és impossible! Els somnis no es poden forçar! No, no el vaig tornar a somiar mai i al final li va passar la mania de preguntar-m'ho, però sempre penso que un dia es farà el xulo davant de tothom i dirà que jo, de petita, somiava en ell.

No gaire lluny d'allí, al jardí de la casa de la platja, l'Andreu ajudava la seva mare a recollir les restes de la nit anterior. S'havia enfilat dalt d'una cadira per despenjar les garlandes de paper que dibuixaven arcs de cap per avall entre la magnòlia i el fanal i entre la barana de la terrassa i el nespre.

L'Elvira va recollir les tovalles i els tovallons i, fet un mannyoc, s'ho va endur tot en una abraçada cap a dins la casa. Quan va tornar a sortir no va poder evitar que un «vigila» li fugís de la boca quan va veure el seu fill, braços enlaire, damunt de la inestable cadira de tisora. L'Andreu la va mirar i va somriure, i ella va dir:

—Us ho devíeu passar bé, al Casino.

El noi va baixar de la cadira carregat de coloraines. La seva mare el contemplava amb plaer, entretenint-se en els ulls blaus i riallers, en les grenyes desordenades, en aquesta nou del coll que ja amenaçava d'esborrar qualsevol rastre de puerilitat de les seves faccions.

—Què?

L'Andreu va passar a prop de l'Elvira per descarregar les banderoles i els fanalets en una bossa d'escombraries que havien deixat enmig del jardí. Es va girar i va veure que la seva mare encara el mirava.

—Què? —va tornar a preguntar.

—Res, et miro. Estàs molt guapo, aquest matí.

Un mig somriure involuntari del noi va contradir el seu gest esquerp. Plegava les cadires amb un soroll sec, una darrere l'altra. La seva mare el va renyar:

—Xsst. No facis soroll, que el teu pare dorm.

L'Andreu va deixar les cadires recolzades a la paret. D'esquena a la seva mare va remugar:

—Que estrany.

L'Elvira el va fer callar pronunciant suaument el seu nom. Andreu. Allargant una mica la e. El noi va recollir ampolles i gots i va entrar a la casa mentre ella deixava anar l'aire lentament. Després li va dir que ja no calia que l'ajudés més, que per què no trucava a un amic i anaven a la platja, que dinarien tard, cap a quarts de tres.

A dins de la casa va feinejar en silenci, mentre recordava

l'ombra del seu home entrant a l'habitació de matinada. El va tornar a veure despullant-se amb gestos parsimoniosos, gairebé apàtics. Va recordar la seva esquena encongida, com si un pes aclaparador li impedís de posar-se dret. El va veure deixant-se anar al seu costat del llit, la respiració agitada. I ella preguntant-se «què deu pensar, què deu pensar», sabent com sabia que no pensava res de bo i que les angoixes d'en Joan planaven damunt del llit, enfilant-se cap al sostre, enganxant-se a les parets, regalimant fins a terra. Finalment en Joan es va adormir i l'Elvira va continuar desperta encara una bona estona. Li hauria agradat llevar-se, enfilarse a l'escala amb un drap de la pols i foragitar les pors adherides com teranyines a tots els racons. Però va restar immòbil al costat del seu home i va tornar a repassar els arguments que l'endemà havia de desplegar davant d'ell amb la resignació dels que actuen per convicció però sense gaire esperança. En Joan només sortiria del clot quan n'hagués de sortir, però no pas perquè escoltés o acceptés els seus arguments. Està malalt, es repetia l'Elvira mentre eixugava els gots acabats de rentar. La depressió és una malaltia. Ho sabia. Ho sabien. Però aleshores, per què no en parlaven mai? Per què en Joan no havia pronunciat mai la paraula depressió davant del seu fill? I com que ell no ho feia, l'Elvira tampoc. L'Andreu no sabia que el seu pare estava malalt, ni que anava al metge, ni que es medicava. Era probable, per tant, que el noi pensés que el seu pare era un llunàtic que de tant en tant decidia aïllar-se de tot, inclosos ells dos, i que quan li passava el mal humor tornava com aquell qui res. Per això, quan ella li havia dit que en Joan encara dormia, l'Andreu havia fet servir aquell to de menyspreu: que estrany, i ella havia sentit una punxada al pit que no li havia marxat fins al cap d'una estona.

El telèfon la va sobresaltar i es va afanyar a despenjar-lo

abans no despertés en Joan. Era la Roser. Que ja tornava de la platja, que feia un dia preciós i l'aigua estava fresca però boníssima. Que hi havia anat amb la Júlia i que ja ho sabia tot de la revetlla dels nois. Que quan es veiessin li explicaria una cosa que li faria molta gràcia. Alguna cosa dels somnis de la Júlia quan era petita... La veu de la Roser va ser com si un corrent d'aire entrés amb força i ho deixés tot net de pols. L'Elvira va somriure i, quan va penjar el telèfon, es va posar a cuinar mentre taral·lejava una melodia que li rondava pel cap des de feia dies. A la tarda, si tenia una estona, s'asseuria al piano per retenir-la. Que no fugís.

La Júlia i l'Andreu es van trobar a la platja. Ella s'hi havia quedat quan la seva mare havia tornat cap a casa. Ell hi havia anat per allunyar-se de casa, del son autista del seu pare, de la mirada amoïnada de la seva mare. Es van saludar sense pràcticament mirar-se als ulls. Ell es va quedar aturat, la tovallola penjada a l'espatlla, sense saber gaire què fer. La Júlia, que sortia del mar —tota ella resplendent perquè el sol feia espurnejar les gotes d'aigua dipositades a la pell— va caminar cap a la seva tovallola i s'hi va asseure amb una certa precipitació. L'Andreu va dubtar si s'havia d'asseure al seu costat o havia de buscar una zona allunyada. Finalment va deixar la tovallola al costat de la noia, la va mirar, va dibuixar mig somriure i va deixar anar:

—M'has somiat, aquesta nit?

La Júlia va agafar un grapat de sorra i sense rumiar-s'ho el va llançar al rostre de l'Andreu. Ell es queixava, es fregava els ulls i reia, tot alhora. Al cap d'un moment, la Júlia va agafar l'ampolla d'aigua que duia a la bossa i la va deixar rajar damunt de l'ull dret de l'Andreu, mentre el noi gemejava i deia «te'n recordaràs, d'aquesta». Ella també somreia.